

พัฒนาการของการรับข่าวต่างประเทศ
ของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย

The development of international news reception
by television stations in Thailand

สรชัย कमलिम्सकु¹ และอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์²
Sorachai Kamollimsakul¹ and Ubonrat Siriyuvasak²

¹ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

² ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

Television in Thailand was broadcast for the first time on June 24, 1955. International news was one part of that broadcasting and, for 54 years, has been an important part in the television news programme. This article discusses the development of international news reception of television stations in Thailand. The development can be separated into 4 periods; reception through telegraph and radio, reception via aircraft, reception through satellite, and reception through the internet.

Keywords: news reception (การรับข่าว); international news (ข่าวต่างประเทศ); television stations (สถานีโทรทัศน์)

บทคัดย่อ

สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยเริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2498 และเมื่อการออกอากาศครั้งแรกนั้น ข่าวต่างประเทศก็เป็นส่วนหนึ่งของการออกอากาศด้วย นับถึงปัจจุบันกว่า 54 ปี ของโทรทัศน์ไทย ข่าวต่างประเทศยังคงเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในภาคข่าวโทรทัศน์ บทความนี้ประมวลให้เห็นถึงพัฒนาการของการรับข่าวต่างประเทศของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงรับข่าวด้วยวิทยุโทรเลขและฟังเสียง ช่วงถ้ำเสียงข่าวด้วยเครื่องบิน ช่วงการรับข่าวผ่านดาวเทียม และช่วงการรับข่าวผ่านอินเทอร์เน็ต

* ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ โทร. +66 4422 4385; โทรสาร +66 4422 4205
E-mail address: sorachai@g.sut.ac.th

บทความนี้ประมวลให้เห็นถึงพัฒนาการของการรับสารสนเทศประเภทข่าวจากต่างประเทศ โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากตำรา บทความ วารสาร รวมทั้งหนังสือที่จัดทำขึ้นในโอกาสครบรอบวันก่อตั้งของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปเป็นพัฒนาการของการรับข่าวต่างประเทศของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยได้ 4 ช่วงดังนี้

1. ช่วงรับข่าวด้วยวิทยุโทรเลข และฟังเสียง (2498 - 2503)
2. ช่วงลำเลียงข่าวด้วยเครื่องบิน (2504 - 2520)
3. ช่วงการรับข่าวผ่านดาวเทียม (2521 - ปัจจุบัน)
4. ช่วงการรับข่าวผ่านอินเทอร์เน็ต (2537 - ปัจจุบัน)

ช่วงที่ 1 รับข่าวด้วยวิทยุโทรเลข และฟังเสียง (2498 - 2503)

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายการข่าวโทรทัศน์ และแหล่งสารสนเทศจากสำนักข่าวต่างประเทศ รวมทั้งสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม คงต้องกล่าวถึงช่วงรอยต่อของการมีวิทยุกระจายเสียง หรือ "หูทิพย์" ที่ต่อเนื่องมาจนถึงกำเนิดโทรทัศน์ไทย หรือที่เรียกว่า "ตาทิพย์" ในระยะแรก เนื่องจากบุคลากรที่เป็นแกนสำคัญในการบริหารจัดการรวมทั้งผลิตรายการโทรทัศน์ซึ่งออกอากาศครั้งแรกทาง สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหมนั้น ส่วนหนึ่งเป็นบุคลากรจากทีมผลิตรายการวิทยุ ท.ท.ท. ของบริษัทไทยโทรทัศน์ ซึ่งเคยทำหน้าที่แปลข่าวในกรมโฆษณาการมาก่อน โดยเฉพาะสรรพสิริ วิริยศิริ ผู้บุกเบิกงานข่าวโทรทัศน์

สรรพสิริ วิริยศิริ เริ่มรับราชการในปี พ.ศ. 2484 ในตำแหน่งพนักงานข่าวต่างประเทศ สังกัดกรมโฆษณาการ ซึ่งในช่วง พ.ศ. 2484 - 2488 นี้เองที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้บทบาทหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของกรมโฆษณาการในขณะนั้นคือ การเฝ้าฟังข่าว (News Monitoring) ซึ่งสรรพสิริ วิริยศิริ ก็เป็นพนักงานคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ดังกล่าว และได้บันทึกเหตุการณ์ช่วงนั้นไว้ว่า

“ข้าราชการ หนุ่ม ๆ สาว ๆ ของกรมโฆษณาการที่มีพื้นเพความรู้ทางภาษาดีทั้งไทยและต่างประเทศถูกระดมเข้าช่วยงานด้านข่าวต่างประเทศ มีภาระสำคัญคือการถอดข้อความจากข่าววิทยุโทรเลขต่างประเทศทุกชิ้นจากทุกแหล่งทุกฝ่าย ให้ได้ความเป็นภาษาไทยครบถ้วนตรงตามความหมายไม่คิดเพี้ยนเพื่อรวบรวมเสนอต่อผู้บังคับบัญชาสามารถวิเคราะห์วิจัยหาความจริงให้ได้จากบรรดาข่าวที่มักแฝงไว้ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อและอาจ

จะมีเล่ห์เหลี่ยม เช่น การใช้ข้อความอันเป็นรหัสหรือเป็นการนัดหมายอะไรสักอย่างก็ต้องพยายามหาความจริงให้ได้ เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดำเนินนโยบายและปฏิบัติการให้ถูกต้องเหมาะสม” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2541 หน้า 23-24)

ซึ่งแหล่งข่าวที่เจ้าหน้าที่กรมโฆษณาการจะต้องติดตามเฝ้าระวังข่าวนั้น มีแหล่งข่าวมาจากวิทยุโทรเลขจากสำนักข่าวต่างประเทศซึ่งต้องบอกรับเป็นสมาชิก และรับฟังจากวิทยุคลื่นสั้น ซึ่งข่าววิทยุโทรเลขนั้นได้บอกรับจากสำนักข่าวรอยเตอร์ (Reuters) ยูพีไอ (UPI) ทรานส์โอซัน เอเอฟพี (AFP) และโดเมอิ (Domei)

ในสมัยนั้น “ท่านผู้ช่วยไพโรจน์สั่งให้หัวหน้าแผนกท่านหนึ่ง ซึ่งต่อมาได้ขึ้นเป็นหัวหน้ากองเผยแพร่ความรู้คือคุณอำพัน ต้นธววรรณ ให้บอกรับข่าววิทยุโทรเลขจากสำนักข่าวต่างประเทศทุกแห่งบรรดามีในขณะนั้น เช่น จากสำนักข่าว “รอยเตอร์” ของอังกฤษ, “ยู.พี.ไอ.” ของอเมริกา, “ทรานส์โอซัน” ของเยอรมัน, “เอ.เอฟ.พี.” ของฝรั่งเศส และ “โดเมอิ” ของญี่ปุ่น” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2541 หน้า 23)

“เพราะท่านผู้ช่วยชิบตีมีความเห็นว่าข่าววิทยุโทรเลขจากสำนักข่าวต่างประเทศทั้งหลายนั้น ถึงพอจะให้รู้ข่าวคร่าวความเป็นไปในโลกได้อย่างกว้างขวาง แต่บางครั้งก็ไม่รวดเร็วทันใจ เพราะระบบการสื่อสารไม่เอื้ออำนวย การรับฟังเรื่องราวข่าวสารจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศที่ผลัดกันส่งอยู่ตลอดเวลา เป็นแหล่งข่าวที่ท่านผู้ช่วยชิบตีสั่งลงมือดำเนินการทันที ด้วยการให้แผนกวิทยุปรกรณ์ของกองช่างและทะเบียนวิทยุจัดเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้นหลายเครื่องมาติดตั้งในกองเผยแพร่ความรู้และมอบหมายให้ คุณนิพนธ์ วิไลรัตน์ เป็นหัวหน้างานรับฟังวิทยุอย่างที่มีชื่อในภาษาอังกฤษว่า “มอนิเตอร์ เซอร์วิส” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2541 หน้า 24)

เพราะฉะนั้นนอกจากหน้าที่การแปลข่าววิทยุโทรเลขต่างประเทศแล้ว งานสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การรับฟังข่าวภาษาต่าง ๆ จากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศจากเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้นกำลังสูงตลอดเวลาที่มีการนำเสนอข่าว ไม่ว่าจะ เป็นข่าวประจำ หรือข่าวที่แทรกเข้ามา (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2541 หน้า 25) ซึ่งสรรพสิริ วิริยศิริ (2531 หน้า 620) มองว่า “ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่เกือบเป็นการสุดวิสัยที่จะได้ข่าวที่ถูกต้องเที่ยงตรงจากแหล่งอื่น ๆ นั้น มีแหล่งข่าวที่สำคัญที่สุด คือ ข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงจากประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศที่เป็นกลาง และประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสงคราม”

ต่อมาสรรพสิริ วิริยศิริ และเจ้าหน้าที่กรมโฆษณาการเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้ย้ายไปอยู่บริษัทไทยโทรทัศน์ (ท.ท.ท.) เพื่อผลิตรายการวิทยุออกอากาศทางสถานีวิทยุ ท.ท.ท. และต่อมาเมื่อมีสื่อโทรทัศน์ก็ได้เป็นผู้บุกเบิกการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งรายการหนึ่งที่ผลิตออกอากาศในวันแรกของการเปิดสถานีนั้นก็คือรายการข่าว ซึ่งส่วนหนึ่งของรายการข่าวนี้นี้เป็นข่าวต่างประเทศที่ใช้แหล่งข่าวเช่นเดียวกับการทำหน้าที่เมื่อครั้งที่อยู่กรมโฆษณาการ คือแหล่งข่าววิทยุโทรเลข ซึ่งไม่มีภาพข่าวโทรทัศน์จึงต้องใช้ภาพนิ่งเป็นภาพประกอบ

“ในผังรายการวันแรกของไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม บอกเพียงว่าช่วงเวลา 20 นาที ตั้งแต่เวลา 19.10 เป็นการ “ฉายภาพยนตร์ข่าวพิธีเปิดสถานีไทยทีวีและเรื่องอื่น ๆ” เข้าใจว่า “เรื่องอื่นๆ” นี้คงจะมีข่าวต่างประเทศรวมอยู่ด้วย เพราะ “ฉลุย พิชัยศรทัต” ทำข่าวป้อนบริษัทไทย โทรทัศน์ ตั้งแต่เริ่มด้วยวิทยุ ท.ท.ท. แล้วและเมื่อเปิดไทยทีวีช่อง 4 ก็ตามมาทำข่าวต่างประเทศให้จนกลายเป็นไทยทีวีสีช่อง 9” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2541 หน้า 132-133) ส่วนการออกอากาศรายการข่าวหลังการเปิดสถานีนั้น สนิท สิริวิรัช (2543 หน้า 174) กล่าวว่า “ในกรณีของไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม รายการข่าวถูกกำหนดเวลาการออกอากาศไว้แน่นอนเช่นเดียวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย คือ 20.00 น. ตรง มีความยาวประมาณ 15 นาที”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าข่าวโทรทัศน์ที่เป็นข่าวต่างประเทศที่ออกอากาศทางช่อง 4 บางขุนพรหม เนื้อหาข่าวได้จากการแปลข่าววิทยุโทรเลขจากต่างประเทศ และรับฟังข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ส่วนภาพข่าวที่ออกอากาศนั้นจะใช้ภาพนิ่งเป็นหลัก มีภาพเคลื่อนไหวบ้างในบางครั้ง โดยจะได้ภาพข่าวมาจากโรงภาพยนตร์บ้าง หนังสือข่าวดังของสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) บ้างเท่านั้น

ช่วงที่ 2 ลำเลียงข่าวด้วยเครื่องบิน (2504 - 2520)

ในช่วงปี 2504 – 2520 นี้เป็นยุคที่เริ่มมีการใช้ภาพซึ่งเป็นฟิล์มภาพยนตร์เป็นภาพประกอบข่าวโทรทัศน์แล้ว ทำให้รายการข่าวต่างประเทศมีความน่าสนใจมากขึ้น ดวงทิพย์ วรพันธุ์ (2531) กล่าวถึงช่วงเวลาดังกล่าวไว้ว่า “ในระยะแรกที่เริ่มมีกิจการ โทรทัศน์ในประเทศไทยนั้น รายการข่าวต่างประเทศยังไม่เป็นรายการข่าวต่างประเทศในรูปแบบของรายการข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียม แต่เป็นภาพยนตร์ข่าวที่ส่งมาจากแหล่งข่าว

ต่างประเทศ (สำนักข่าว) ในปี พ.ศ. 2504 – 2513 ข่าวโทรทัศน์ยังมีข่าวภาค 20.00 น. ภาคเดียว ข่าวต่างประเทศในช่วงนั้น สถานีโทรทัศน์ซื้อมาจากสำนักข่าว 3 แห่ง คือ สำนักข่าวซีบีเอส (CBS) สำนักข่าวยูพีไอ (UPI) และสำนักข่าวอีทีเอส (ETS) ของเยอรมนีตะวันตก”

อรชร คงสมพงษ์ (2541) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือ 40 ปีสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ถึงช่วงเวลาเดียวกันนี้ว่า “...สมัยก่อนเราซื้อข่าวจากต่างประเทศสองสำนักข่าวคือ สำนักข่าวยูพีไอ (UPI) กับ วิสนิวส์ (VISNEWS) เป็นข่าวกระดามมาทางเครื่องบิน และมีภาพเป็นฟิล์มหนัง ใสกล่องสี่เหลี่ยมแบน ๆ มา ข่าวพิมพ์มาเรียบร้อยใส่เนบมาด้วย รถของโทรทัศน์ก็จะไปรับข่าวนี้ที่ดอนเมือง เราก็เอาหนังนั้นมาดูและแปลบทข่าว...”

ภาพยนตร์ข่าวและบทข่าวที่ใช้ออกอากาศในช่วงนี้ จะเป็นข่าวต่างประเทศที่เกิดขึ้นแล้วหลายวัน เนื่องจากกรรมวิธีการผลิตที่ค่อนข้างใช้เวลานาน กล่าวคือ ทางสำนักข่าวจะส่งผู้สื่อข่าวไปประจำยังประเทศต่าง ๆ เมื่อผู้สื่อข่าวและช่างกล้อง ถ่ายทำข่าวเป็นฟิล์มภาพยนตร์แล้วจึงนำกลับไปยังสำนักข่าวของตน เพื่อทำการล้างฟิล์มและตัดต่อฟิล์มคำบรรยายหรือเสียงประกอบข่าวลงฟิล์ม และพิมพ์เนื้อหาของข่าวเป็นตัวอักษรแบบกับม้วนฟิล์ม เสร็จแล้วจึงทำสำเนา (Copy) ฟิล์มนั้นส่ง ไปยังสถานีโทรทัศน์ทั่วโลกที่เป็นลูกค้ารวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยทางเครื่องบิน เมื่อภาพยนตร์ข่าวส่งมายังประเทศไทยก็ต้องมีกรรมวิธีในด้านบุคลากร เพื่อนำข่าวมาตรวจและแปลเนื้อหาของข่าวเพื่อให้โฆษกอ่านกรรมวิธีตั้งแต่ต้นจนถึงออกอากาศในภาคข่าวใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 5 วัน (ถาวร ช่วยประสิทธิ์, 2530 หน้า 855-856)

แต่อย่างไรก็ตามข่าวต่างประเทศก็ได้รับความสนใจจากประชาชนมาก เนื่องจากก่อนหน้านี้หาชมได้เฉพาะใน โรงภาพยนตร์ฉายประกอบเรื่องเท่านั้น

ต่อมาในราว พ.ศ. 2519 สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ก็ได้เริ่มนำเอาข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมเข้ามาโดยรับจากฮ่องกง สำนักข่าวต่างประเทศจะยิงดาวเทียมลงที่ฮ่องกงแล้วทางสถานีก็จะไปรับทางเครื่องบิน ซึ่งข่าวจะมาเร็วกว่าทางเครื่องโทรพิมพ์มาเพราะข่าวโทรพิมพ์นั้นกว่าจะได้รับต้องใช้เวลาเกือบ 2 วัน แต่ข่าวผ่านดาวเทียมจะรวดเร็วกว่าคือจะได้ข่าววันต่อวัน ซึ่งนับได้ว่าสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เป็นผู้นำเอาข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมมาออกอากาศในประเทศไทยเป็นสถานีแรก

ช่วงที่ 3 การรับข่าวผ่านดาวเทียม (2521 – ปัจจุบัน)

นับแต่นั้นสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ก็ได้เริ่มนำเอาข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมเข้ามา สถานีโทรทัศน์อื่น ๆ ก็รับข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมเช่นเดียวกัน แต่ยังคงต้องรับผ่านจากห้องกองอยู่ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2521 ประเทศไทยก็รับข่าวดาวเทียมได้โดยตรง ไม่จำเป็นต้องรับผ่านห้องกองอีกต่อไป

เหตุที่เป็นเช่นนั้น เพราะพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เพิ่มมากขึ้น ข่าวต่างประเทศในช่วงนี้มีขั้นตอนและกรรมวิธีในการผลิตและการรับข่าว รวดเร็วกว่าในระยะแรกมาก กล่าวคือ เมื่อผู้สื่อข่าวถ่ายทำเป็นเทปโทรทัศน์แล้วก็ส่งภาพและเสียงผ่านดาวเทียมไปยังสำนักงานใหญ่ของตน เมื่อติดต่อและบรรยายลงในเทปโทรทัศน์แล้วก็จะส่งผ่านดาวเทียมกระจายไปยังลูกค้าทั่วโลก รวมทั้งสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยด้วย ขั้นตอนเหล่านี้ใช้เวลาในวันเดียวก็สามารถแจกจ่ายไปยังลูกค้าได้ โดยอาศัยการสื่อสารผ่านดาวเทียมเป็นหลัก (ถาวร ช่วยประสิทธิ์, 2530 หน้า 855-856)

สถานีโทรทัศน์ที่นำข่าวดาวเทียมมาออกอากาศเป็นสถานีแรกของประเทศไทย คือ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 โดยรายการ “ข่าวดาวเทียม” ออกอากาศเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2521 เวลา 20.21 น. นับได้ว่าเป็นความก้าวหน้าอีกประการหนึ่ง ในการบริการข่าวสารของวงการโทรทัศน์เมืองไทย โดยการถ่ายทอดข่าวสดโดยตรงจากแหล่งข่าวต่างประเทศทั่วทุกมุม โลกผ่านดาวเทียมมาให้ชมกันและในการนำเสนอข่าวผ่านดาวเทียมของทางสถานี ถือได้ว่าเป็นการพลิกประวัติศาสตร์ของการเสนอข่าว เพราะทำให้ผู้ชมหันมาสนใจรายการข่าวเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้มีการแข่งขันการเสนอข่าวทางโทรทัศน์อย่างจริงจังมาจนกระทั่งปัจจุบัน (สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 อ.ส.ม.ท., 2539 หน้า 53)

เมื่อเทคโนโลยีดาวเทียมทำให้การส่งข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศมายังสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยสะดวก และรวดเร็วมากขึ้น ระยะเวลาที่ออกอากาศข่าวต่างประเทศต่อวันจึงเพิ่มมากขึ้นด้วยจากช่วง พ.ศ. 2504 – 2513 ที่มีข่าวเพียงภาคเดียว คือ ภาค 20.00 น. ต่อมาได้มีการขยายเวลาภาคข่าวโดยเพิ่มการออกอากาศในช่วง 18.00 น. ซึ่งกำหนดให้เป็นเวลาข่าวรอบโลกใช้เวลาในการออกอากาศ 15 นาที เป็นการเสนอข่าวต่างประเทศอย่างจริงจังมากขึ้น รวมทั้งได้มีการเพิ่มรายการ “สรุปข่าวในรอบสัปดาห์” ในข่าวภาคเช้าของวันเสาร์ – อาทิตย์ด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เริ่มออกอากาศข่าวภาคเช้าใช้ชื่อรายการว่า “ข่าวรับอรุณ” ออกอากาศเวลา 06.00 – 07.00 น. วันจันทร์ – ศุกร์ เน้นหนักการออกอากาศข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียม ซึ่งรับจากสำนักข่าววิสนิวส์ (VISNEWS) ในลอนดอน ในช่วงเวลา 04.30 น. มาออกอากาศ ในปี พ.ศ. 2526 สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่อง 9 (ข่าวร่วม อ.ส.ม.ท.)¹ ได้เสนอรายการข่าวภาคค่ำใช้ชื่อว่า “ข่าวทันโลก” ออกอากาศเวลา 23.00 – 23.15 น. มีการเสนอข่าวต่างประเทศในช่วงนี้ด้วย

ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2529 สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ทำการซื้อข่าวต่างประเทศนอกเหนือจากสำนักข่าววิสนิวส์ (VISNEWS) และยูพีไอทีเอ็น (UPIITN) ที่ทุกสถานีร่วมกันซื้อข่าวอยู่แล้ว คือ ช่อง 3 ได้หันไปซื้อข่าวจากสถานีโทรทัศน์ซีเอ็นเอ็น (CNN) ของสหรัฐอเมริกา, เอทีวี (ATV) และ ทีวีบีฮ่องกง (HKTVB) ของฮ่องกง, เอสซีบี (SCB) ของสิงคโปร์ ในขณะที่ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ขยายเวลาออกอากาศรายการข่าวเป็น 2 ชั่วโมง และได้นำเอาข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมไปออกอากาศในช่วง 19.30 – 20.00 น. ซึ่งขณะนั้นสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ นำข่าวต่างประเทศออกอากาศในช่วง 20.30 น.

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. เปลี่ยนเวลาออกอากาศข่าวต่างประเทศจากเวลาเดิม 19.30 น. มานำเสนอในช่วง 20.00 น. แทน ส่วนสถานีโทรทัศน์สีกองทัพช่อง 7 ก็ได้เพิ่มรายการข่าวที่มีสาระมากขึ้น ซึ่งรวมทั้งรายการข่าวต่างประเทศด้วย นอกจากนี้ช่อง 7 ยังได้ทำการผลิตข่าวเจาะพิเศษ (Scoop) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าวต่างประเทศ ที่จะชี้ให้เห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษด้วย (ดวงทิพย์ วรพันธุ์, 2531)

ส่วนทางด้านข่าวต่างประเทศของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. โดยสำนักข่าวไทย นั้น “แปลข่าวจากสำนักข่าว เอเอฟพี รอยเตอร์ เอพี และข่าวที่ได้รับจากโครงการแลกเปลี่ยนข่าวกับองค์กรสำนักข่าวแห่งเอเชียแปซิฟิก (ไออานา) ซึ่งมีสมาชิก 25 สำนักข่าว 21 ประเทศ นอกจากนั้นสำนักข่าวไทยยังได้ทำข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข่าวในระดับทวิภาคีกับสำนักข่าวบังคลาเทศเมื่อต้นปี 2531 และในระยะต่อมาระหว่างช่วงปลายปี 2531 กับต้นปี

¹ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2529 องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยได้อนุมัติให้ทางสถานีแยกรายการข่าวไปดำเนินการเองได้ (สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 อ.ส.ม.ท., 2543 หน้า 25)

2532 นี้ ได้มีสำนักข่าวต่างประเทศหลายแห่งแสดงความสนใจอย่างจริงจังที่จะให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวในลักษณะทวิภาคีกับประเทศไทย อาทิ สำนักข่าวทาสส์ของโซเวียต สำนักข่าวซินหัวของจีนและสำนักข่าวอาฟกานิสถาน เป็นต้น” (องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย, 2532)

พ.ศ. 2533 ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล กรรมการผู้จัดการบริษัท อี.เอ็ม.นิวส์ จำกัด ได้เปิดผ่านฟ้าใหม่ของวงการ โทรทัศน์ด้วยการซื้อลิขสิทธิ์ข่าวและรายงานพิเศษสภาพความเป็นไปทั่วโลกจากสถานีโทรทัศน์ซีเอ็นเอ็น (CNN) สหรัฐอเมริกา แล้วนำมาแพร่ภาพเสนอในรายการข่าวออนไลน์ ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตั้งแต่วันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 22.00-22.05 และ 22.35 – 23.00 รวมเวลา 30 นาที (วราพร สมบูรณ์วรรณะ, 2533)

ในช่วงแรกนี้ CNN ยังไม่เป็นที่รู้จักกันนัก แต่เมื่อเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย สหรัฐเปิดฉากถล่ม อิรัก ตั้งแต่วันที่ 17 มกราคม 2534 เป็นต้นมา ก็ไม่มีผู้ชมคนไหน ไม่รู้จักสถานีโทรทัศน์ซีเอ็นเอ็น (CNN)

หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ 5 และ 7 กุมภาพันธ์ 2534 กล่าวถึงการรายงานข่าวโทรทัศน์ช่วงนั้นไว้ว่า “ในช่วงวันแรก ๆ ของสงคราม คนไทยได้มีโอกาสชมการถ่ายทอดสดจากซีเอ็นเอ็น (CNN) ที่ ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล ได้ลิขสิทธิ์หรือออกอากาศทางช่อง 5 แทนจะตลอดเวลาในช่วงกลางวัน และบางช่วงในข่าวภาคค่ำ สถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆนั้น แม้จะตกเป็นรองในเชิงของการได้รายงานที่สดใหม่ ทุกสถานีต่างก็ออกอากาศภาพพิเศษ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ได้ส่งพิธีกร กิรติการกุล และ บุญยอด สุขถิ่นไทย ไปทำข่าวในซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ และจอร์แดน ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างเจาะลึก และบ่อยครั้งได้ร่วมมือกับสุทธิชัย หยุ่น และกองบรรณาธิการของเดอะเนชั่น และมีการถ่ายทอดสดจากเว็ลด์เน็ต (WORLDNETS) ของสำนักข่าวสารอเมริกัน และมีการสัมภาษณ์สดข้ามทวีปปลัดกระทรวงกลาโหมสหรัฐ และเอกอัครราชทูตเวด ประจำสหรัฐ ในคืนวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2534 ซึ่งนับได้ว่าเป็นความพยายามที่จะได้ทรศนะโดยตรงจากแหล่งข่าวด้วยฝีมือคนไทยเราเอง ช่อง 3 นั้นอาศัยรายงานจากสถานีโทรทัศน์เอบีซีของสหรัฐ และทุกช่องพยายามใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ทางไกลกับสถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศตะวันออกกลาง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากฝ่ายไทยที่เกี่ยวกับผลโดยตรงต่อแรงงานไทยในภูมิภาคนั้น และทุกช่องได้เพิ่มรายการข่าวภาคเช้าเพื่อรายงานสถานการณ์” (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2534 , หน้า 56 - 57)

ช่วงที่ 4 การรับข่าวผ่านอินเทอร์เน็ต (2537 – ปัจจุบัน)

การรับข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศยังคงใช้เทคโนโลยีดาวเทียมมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2537 การใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเริ่มที่จะเข้าสู่องค์กรภาคเอกชน และประชาชน มีบริษัทผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากที่ประเทศไทยเริ่มรู้จักอินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ. 2529 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานข่าว อาทิ สำนักข่าว สถานีโทรทัศน์ ฯลฯ ก็ได้มีการเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยความเร็วสูง ดังนั้นอินเทอร์เน็ตจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะสามารถได้รับส่งข้อมูลข่าว ได้

โดยสำนักข่าวไทยเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหลักในการส่งข่าวไปยังผู้รับบริการแทนการใช้หนังสือข่าวในปี พ.ศ. 2540 ในปัจจุบันสำนักข่าวต่างประเทศ และสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมได้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการส่งข่าวให้กับสถานีโทรทัศน์ที่บอกรับเป็นสมาชิก เช่น

สำนักข่าวรอยเตอร์	http://rtv.rtrlondon.co.uk/index.html
สำนักข่าวเอพีทีเอ็น ¹	http://aptn.ap.org
สำนักข่าวเอเอฟพี	http://wires.afp.com/nel/
สำนักข่าวเอสเอ็นทีวี ²	http://www.sntv.com
สำนักข่าวซีเอ็นเอ็น นิวซอร์ส	http://newsources.cnn.com
สถานีโทรทัศน์เอ็นเอชเค	http://www.nhk.or.jp/daily/english

ทั้งนี้การรับภาพข่าวโทรทัศน์นั้น สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยทุกสถานียังคงใช้เทคโนโลยีดาวเทียมในการรับภาพข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศ และสถานีโทรทัศน์ในต่างประเทศ เนื่องจากมีความสะดวก และรวดเร็วมากกว่า

นอกเหนือจากการนำสารสนเทศประเภทข่าวจากสำนักข่าวต่าง ๆ ที่ส่งผ่านอินเทอร์เน็ตมาใช้ในงานข่าวของสถานีโทรทัศน์แล้ว สรชัย กมลสิมัสกุล (2547) ยังพบว่า “ราวเดือนกันยายน พ.ศ. 2544 มีนำสารสนเทศจากเว็บไซต์สื่อมวลชนต่างประเทศมาออกอากาศอย่างเป็นทางการ โดยสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้จัดให้มีช่วงการนำเสนอข่าวจากเว็บไซต์โดยการอ่านข่าวพร้อมกันแสดงภาพหน้าเว็บไซต์นั้น ๆ ส่วนในสถานี

¹ เอพีทีเอ็น (APTN) ย่อมาจาก Associated Press Television News

² เอสเอ็นทีวี (SNTV) ย่อมาจาก Sport News Television

โทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มมีการออกอากาศแบบเดียวกันนี้ในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2545

ดังนั้นในช่วงนี้เราจึงพบว่าสถานีโทรทัศน์ไอทีเทคโนโลยีดาวเทียม ควบคู่กับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในการรับข่าวจากต่างประเทศ โดยมีการใช้สารสนเทศในเว็บไซต์ สื่อมวลชนในต่างประเทศมาประกอบในการปฏิบัติงานข่าว

แนวโน้มในอนาคต

แนวโน้มในอนาคตที่มีความเป็นไปได้ในการรับข่าวต่างประเทศของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย อาจพบได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การรับภาพข่าวโทรทัศน์จากสำนักข่าวต่างประเทศผ่านอินเทอร์เน็ต และการที่ผู้สื่อข่าวของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยรายงานข่าวจากต่างประเทศผ่านอินเทอร์เน็ต

การรับภาพข่าวโทรทัศน์จากสำนักข่าวต่างประเทศผ่านอินเทอร์เน็ต

เนื่องด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงประการหนึ่งที่จะพบได้ในระยะเวลาไม่นานนี้ คือ การที่สำนักข่าวต่างประเทศต่างๆ จะพิจารณาในการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการส่งภาพข่าวโทรทัศน์ นอกเหนือจากเดิมที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการส่งบทข่าวอยู่ก่อนแล้ว โดยอาจมีการนำภาพข่าวพร้อมบทข่าวนำเสนอไว้ในเว็บไซต์ เมื่อผู้สื่อข่าวจากสถานีโทรทัศน์ที่เป็นสมาชิกได้ลงทะเบียนเข้าสู่ระบบก็จะสามารถดาวน์โหลด (Download) ภาพข่าวและบทข่าวนั้นไปใช้ได้

ผู้สื่อข่าวของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยรายงานข่าวจากต่างประเทศผ่านอินเทอร์เน็ต

จากช่วงการรับข่าวผ่านดาวเทียม จนถึงการใช้อินเทอร์เน็ตในการรับข่าวต่างประเทศ จะพบว่าการรับข่าวผ่านดาวเทียมในประเทศไทยจะยังคงรับข่าวต่างประเทศจากสำนักข่าวต่างประเทศ แต่ก็เห็นว่ามีหลายกรณีที่สถานีโทรทัศน์ได้ส่งผู้สื่อข่าวของสถานีไปสื่อข่าวยังต่างประเทศเพื่อรายงานข่าวกลับมายังประเทศไทย เช่น กรณีสงครามอ่าวเปอร์เซีย แผ่นดินไหวที่ไต้หวัน ดิควิลด์เทรลลัม (911) ทั้งนี้เพื่อการรายงานข่าวที่ตรงกับความต้องการของคนไทยให้มากที่สุด

โดยวิธีการที่ผู้สื่อข่าวจะรายงานข่าวกลับมายังสถานีนั้น มี 2 วิธีหลัก ๆ คือ การส่ง

สัญญาณผ่านดาวเทียม และการส่งทางเครื่องบิน ซึ่ง กรุณา บัวศรี (2544, หน้า 19) กล่าวถึงวิธีการรายงานข่าวแผ่นดินไหวที่ได้หวั่น เมื่อกันยายน 2542 กลับสู่ประเทศไทยว่า “วิธีการส่งภาพข่าวก็มี 2 ทาง ทางแรกซึ่งเป็นทางที่เร็วที่สุดคือ ส่งผ่านทางดาวเทียม ส่วนทางสุดท้ายซึ่งเป็นทางที่ช้าที่สุด คือ ส่งขึ้นเครื่องบินโดยสาร พวกนักข่าวฝรั่งที่ดิฉันไปเจอคราวนั้นส่วนใหญ่ใช้ทางแรกกัน เพราะมีเงินในการเสียค่าส่งผ่านดาวเทียม (ซึ่งราคาแพงมาก) หลังจากติดต่อเสร็จ ก็วิ่งไปที่ศูนย์ส่ง กดปุ่ม ไม่ก็ปุ่ม ใช้เวลาไม่ถึง 10 นาที ข่าวนี้ก็เดินทางจากไต้หวันถึงอเมริกา ถ้ามีเงินก็คงทำแบบเดียวกัน แต่เพราะงบประมาณมีจำกัดเราก็เลยต้องให้เทพข่าวเดินทางโดยเครื่องบินโดยสาร”

แต่ด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่พัฒนาขึ้นอย่างมาก การรายงานข่าวกลับมายังประเทศไทยด้วยอินเทอร์เน็ตจึงสามารถทำได้ อภิรักษ์ หาญพิชิตวณิช (2546 อ้างในสรชัย กมลลิมสกุล, 2547) กล่าวว่า “ในการส่งผ่านอินเทอร์เน็ตสามารถส่งได้ทั้งแบบ Real time และ ไม่ Real time ในแบบ Real time สามารถใช้ Web Cam ถ่ายภาพและส่ง ในกรณีที่ ไม่ Real time หลังจากถ่ายเหตุการณ์ที่ต้องการแล้วก็ต้องแปลงไฟล์ทั้งหมดเป็นไฟล์ดิจิทัลเพื่อส่งทางอีเมลล์ หรือการ FTP ไฟล์ แต่อาจมีปัญหาในกรณีที่ไฟล์มีขนาดใหญ่”

สำหรับการส่งข่าวโทรทัศน์ข้ามประเทศทางอินเทอร์เน็ตนั้น ในประเทศไทยมีขึ้นครั้งแรกในวันที่ 21 มีนาคม 2546 โดยอภิรักษ์ หาญพิชิตวณิช ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไอทีวีในขณะนั้น ได้ทำการส่งข่าวโทรทัศน์เกี่ยวกับสงครามสหรัฐ - อิรัก จากประเทศจอร์แดนที่ตนเองผลิตขึ้นกลับมายังสถานีโทรทัศน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยการใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เป็นครั้งแรก โดยการประสานงานทางด้านเทคนิคกับพิเชษฐ สุวิยานนท์ ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไอทีวีซึ่งประจำอยู่ในประเทศไทย (สรชัย กมลลิมสกุล, 2547)

ถึงแม้ว่าการส่งข่าวโทรทัศน์ข้ามประเทศทางอินเทอร์เน็ตครั้งแรกนั้น ภาพที่ส่งมาจึงขาดความคมชัดไปบางส่วน แต่ในปัจจุบันความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีมีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นรายงานข่าวที่ส่งทางอินเทอร์เน็ตนั้นมีความคมชัดของภาพและเสียงเพิ่มมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานีโทรทัศน์

จากการประมวลพัฒนาการของการรับข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศของสถานี

โทรทัศน์ในประเทศไทย จะพบว่าสถานีโทรทัศน์ทุกสถานีต่างให้ความสำคัญต่อการนำเสนอข่าวต่างประเทศ และมีพัฒนาการของการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการรับข่าว เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการนำเสนอ และสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นผู้นำทางด้าน การนำเสนอข่าวสาร แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ทุกสถานีต่างมีเทคโนโลยีการรับสารสนเทศจากสำนักข่าวต่างประเทศไม่แตกต่างกัน รวมทั้งบอกรับข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นมิติที่ควรพิจารณาต่อไป คือ ความถูกต้องและรอบด้านของข่าวสาร เนื่องจากการใช้สารสนเทศจากกลุ่มของแหล่งสารสนเทศกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ย่อมทำให้เกิดการผูกขาดทางด้านความคิด ดังนั้นการหวนพิจารณาและให้ความสำคัญถึงมิติของความหลากหลายของการรับข่าวต่างประเทศในช่วงที่ 1 ที่รับข่าวด้วยวิทยุโทรเลขจากสำนักข่าวต่างประเทศ และฟังเสียงจากวิทยุคลื่นสั้นของประเทศต่างๆ จึงมีความจำเป็น ในเบื้องต้นสถานีโทรทัศน์อาจพิจารณาการเข้าถึงเว็บไซต์ของสื่อมวลชนของประเทศที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้นๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการลดการผูกขาดทางความคิด

ขณะเดียวกันเมื่อเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตพัฒนาขึ้น ทั้งด้านความเร็ว ค่าใช้จ่ายที่ลดลง และความสะดวกในการเข้าถึงเครือข่ายไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดของโลก การสื่อข่าวจากต่างประเทศจึงมีความสะดวกสบาย และมีความเป็นไปได้สูงกว่าในอดีต หากสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในฐานะเครื่องมือในการส่งข่าวแล้ว ต่อไปผู้ชมจะพบว่าข่าวต่างประเทศในสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยจะมีทั้งข่าวที่รับจากสำนักข่าวต่างประเทศในมิติมุมมองของผู้สื่อข่าวตะวันตก และข่าวที่เกิดจากมิติมุมมองของผู้สื่อข่าวไทยควบคู่กัน ไป ซึ่งจะยกระดับข่าวต่างประเทศให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัย

บทความนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงทฤษฎี อาทิ คำரா บทความวารสาร รวมทั้งหนังสือที่จัดทำขึ้นในโอกาสครบรอบวันก่อตั้งของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ซึ่งการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการรับข่าวต่างประเทศนั้นไม่มีการเขียนเพื่อนำเสนอเนื้อหาโดยตรง มีเพียงการกล่าวถึงเพียงเล็กน้อย ส่วนหนังสือในโอกาสครบรอบวันก่อตั้งสถานีโทรทัศน์นั้น จะให้ข้อมูลเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานีของตนเอง และไม่ต่อเนื่อง การศึกษาวิจัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจึงควรค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิประกอบ และอาจพิจารณาในมิติของความถูกต้องน่าเชื่อถือของสำนักข่าวต่างประเทศ การครอบงำทางวัฒนธรรม รวมถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมของประเทศ เพื่อให้ภาพของพัฒนาการของการรับข่าวต่างประเทศของ

สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยมีความชัดเจน และเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สื่อโทรทัศน์ไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม หัวหน้าสถานวิจัย หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจารย์ ดร. อิศรา ประมูลสุข และคุณอินทรา นนทชัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและสนับสนุนในการตีพิมพ์บทความฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา บัวศรี. (2544). ลัดฟ้าไปหาข่าว. กรุงเทพฯ : ภัคชรรส
 ดวงทิพย์ วรพันธ์. (2531). ข่าวโทรทัศน์ : สภาพแวดล้อมไทย วิธีการแพร่กระจายและการรับรู้. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ระวีวรรณ ประกอบผล. (2534). สื่อมวลชน สงครามอ่าวเปอร์เซีย. ครบรอบ 14 ปี อ.ส.ม.ท. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
 วราพร สมบูรณ์วรรณะ. (2533). รายการโทรทัศน์ข้ามชาติผ่านดาวเทียมรายการออกไลน์. สารนิพนธ์ สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3. (2539). ครบรอบ 26 ปีสถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 อ.ส.ม.ท. กรุงเทพฯ : อัลลายด์ พรินเตอร์ส์
 สรชัย กมลสัมสกุล. (2547). การใช้สารสนเทศจากสำนักข่าวและอินเทอร์เน็ตเพื่อการผลิตรายการข่าวโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 สรรพสิริ วิริยศิริ. (2531). การบริหารงานด้านข่าวทางวิทยุโทรทัศน์. การบริหารงานวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่ 8 - 15. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 สรรพสิริ วิริยศิริ. (2544). ผมเป็นคนข่าวคนหนึ่งก็เท่านั้น. กรุงเทพฯ : ภัคชรรส
 สนิทธี สิทธิรักษ์. (2543). กำเนิดโทรทัศน์ไทย (พ.ศ. 2493 - 2500). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ถาวร ช่วยประสิทธิ์. (2530). แนวโน้มการบริหารงานวิทยุโทรทัศน์. การบริหารงานวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่ 8 - 15. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย. (2532). ครบรอบ 12 ปี อ.ส.ม.ท. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พลชัย
 อรรถร คงสมพงษ์. (2541). 40 ปี สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5. กรุงเทพฯ : สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก